

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย ของวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

Developing a Self-Directed Learning Instructional Model on Routine to Research Facilitators for Public Health Network, Roi-Et

เสฐียรพงษ์ ศิวินา*

Satianpong Siwina

Corresponding author: E-mail: s.siw480@gmail.com

(Received: May 20, 2023; Revised: May 29, 2023 ; Accepted: June 26, 2023)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาสถานการณ์พัฒนารูปแบบและประเมินผลลัพธ์รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบลงมือปฏิบัติร่วมกัน (Mutual collaborative action research)

วัสดุและวิธีการวิจัย : ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 45 คน ผู้ร่วมวิจัยและผู้ประสานงานวิจัยจำนวน 40 คนดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2565-มีนาคม 2566 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบประเมินความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี และความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบแบบทดสอบความเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ Paired t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 95% confidence Interval (95%CI)

ผลการวิจัย : รูปแบบการเรียนรู้ฯ ประกอบด้วยขั้นพึ่งพา (Dependent) ขั้นสนใจ (Interested) ขั้นเข้าเกี่ยว (Involved) และขั้นชี้นำตนเอง (Self-Direction) มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากและหลังการพัฒนา วิทยากรกระบวนการมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยมากกว่าก่อนการพัฒนา ($p < .001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนการพัฒนา 5.42 คะแนน (95%CI; 4.86, 5.91)

สรุปและข้อเสนอแนะ : ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองส่งผลให้วิทยากรกระบวนการมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนรู้ด้วยตนเอง; การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย; วิทยากรกระบวนการ

ABSTRACT

Purposes : To study a situation, develop and evaluate results of self-directed learning instructional model on routine to research facilitators for public health network, Roi-Et.

Study design : Mutual collaborative action research

Materials and Methods : Forty five of Key informants were facilitators in Roi-Et provincial health network and Forty of co-researchers and research coordinators. We were conducted between May 2022-March 2023. Data were collected using surveys theoretical reasonableness assessment form and the possibility of drafting, test of questionnaire about a development of routine to research. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation and Paired t-test, statistical significance was set at 95% confidence Interval (95%CI).

Main findings : Learning instructional model were consisted of; dependent, interested, involved, and self-directed stages, and there was theoretical validity and possibility, overall, it was at a high level and after intervention; Facilitators had a mean score of knowledge understanding about routine to research than pre-development ($p < .001$), with a mean score 5.42 higher than before development (95%CI; 4.86, 5.91).

Conclusion and recommendations : The results of this study indicated that self-learning instruction resulted in facilitators a gaining knowledge scores about development of routine tasks into research.

Keywords : Self-directed Learning; Routine to research; Facilitators

บทนำ

การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research; R2R) เป็นการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการทำให้เกิดการสร้างความรู้เพื่อนำมาพัฒนางาน ทำให้คนที่ทำงานประจำมีโอกาสคิด ทดลอง และตั้งโจทย์ให้มีความชัดเจนขึ้น แล้วนำมาทดลองเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล หรือการใช้งานวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถของคนทำงาน ผลิผลงานเชิงวิจัยออกมาได้แล้วป้อนกลับไปหรือนำไปใช้พัฒนางานประจำให้ดีขึ้น R2R นั้น เป็นคำที่คิดกันขึ้นมาเองในประเทศไทย เพื่อที่จะไปหนุนให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในระดับที่ทำงานแบบงานประจำ (Routine) ได้เกิดความกล้า ได้มีโอกาสหรือได้รับการชื่นชม จากการที่สร้างความรู้ขึ้นมาพัฒนางานของตัวเอง หัวใจของ R2R คือ การพัฒนางานไปพร้อมกับการพัฒนาคน หลักการพิจารณาว่างานศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็น R2R หรือไม่ให้พิจารณาจาก 4 ส่วน ได้แก่ โจทย์วิจัย คำถามวิจัยของงาน R2R ต้องมาจากงานประจำเป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนางานประจำ ผู้ทำวิจัยต้องเป็นผู้ทำงานประจำนั่นเองและเป็นผู้แสดงบทบาทหลักของการวิจัย ผลลัพธ์ของการวิจัยต้องวัดที่ผลที่เกิดต่อปัญหาที่ได้รับการแก้ไข และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์¹

อย่างไรก็ตามจากรายงานความร่วมมือในการดำเนินงานสนับสนุนการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ระดับประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2561-2565 จำนวนผลงานวิจัยและการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยที่ส่งเข้าร่วมประชุมประจำปีในระดับประเทศของเขตสุขภาพที่ 7 พบว่า จังหวัดร้อยเอ็ดมีงานส่งเข้าร่วมประชุมประจำปี พ.ศ.2561-2565 จำนวน 20, 70, 11, 17 และ 50 เรื่องตามลำดับ² ซึ่งถือว่า มีผลงานจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในเขตสุขภาพ จากการทบทวนและวิเคราะห์สาเหตุพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากนักวิจัยขาดความรู้เบื้องต้นทางการวิจัยและมโนทัศน์ขาดทักษะการกำหนดปัญหาการวิจัย ทักษะการสืบค้นสารสนเทศและหาแหล่งความรู้ ทักษะการดำเนินการวิจัย ทักษะการวิเคราะห์และระบุแนวทางการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ การพัฒนาทักษะดังกล่าวข้างต้นนั้นจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกหรือการปฏิบัติที่ได้รับ

การเสริมแรงซึ่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่หรือวัยทำงาน ควรจะเน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ตนเองผ่านประสบการณ์ตรงเพื่อสร้างสำนึกใหม่ที่เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง เข้าใจโลกและความสัมพันธ์ทางสังคม มีทักษะในการค้นคว้า การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสะท้อนคิด (Reflection) มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ³

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self- Directed Learning) เป็นการกระตุ้นเพื่อให้เกิดความตระหนัก ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เชื่อว่าความรับผิดชอบจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะเดียวกันก็จะนำไปสู่กระบวนการและสภาพจัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเช่นเดียวกับ Staged Self - Directed Learning (SSDL) Model ของ Grow⁴ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่ครูสามารถช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนรู้แบบนำตนเองได้มากขึ้น Grow เห็นว่าผู้เรียนจะมีลำดับขั้นการเรียนรู้ 4 ขั้นคือ ขั้นพึ่งพาในขั้นนี้ผู้เรียนยังสามารถชี้นำตนเองในการเรียนรู้ตนเองได้น้อย จึงต้องพึ่งพาวิทยากรช่วยแนะนำ วิทยากรจึงมีภาระหนักที่จะให้การชี้นำด้วยการชักจูง แนะนำแนวทาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถชี้นำตนเองในการเรียนได้มากขึ้น ขั้นสนใจขั้นนี้สามารถชี้นำตนเองได้บ้างแต่มีความสนใจการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเองได้มากขึ้นหากได้รับคำชมเชย หรือการเสริมแรงจากวิทยากร วิทยากรจึงต้องมุ่งสร้างแรงบันดาลใจด้วยการบรรยายหรืออภิปราย โดยวิทยากรเป็นผู้นำ ขั้นเข้าเกี่ยผู้เรียนจะมีความสามารถเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองในระดับกลาง ผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นในการเรียน และเข้าไปเกี่ยวข้องหรือร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ก็ยังต้องการวิทยากรในฐานะที่เป็นพี่เลี้ยงและการแนะนำ วิทยากรจึงมีบทบาทในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนขั้นนี้ก็คือการสัมมนาและกิจกรรมโครงการเป็นกลุ่มและขั้นชี้นำตนเองในขั้นนี้ผู้เรียนมีความสามารถชี้นำตนเองในการเรียนระดับสูง ผู้เรียนในขั้นนี้แม้จะยังคงปรึกษาวิทยากรและผู้รู้อื่นๆ แต่ก็มีความสามารถความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบในสิ่งที่เรียนมา ในทิศทาง

การเรียนรู้และในผลที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ วิทยากรสามารถมอบหมายงานให้ผู้เรียน ให้เขากำหนดตารางการทำงานของเขา ตัวอย่างของโครงการเรียนในขั้นขึ้นนำตนเอง ได้แก่ การให้ผู้เรียนทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ หรือการทำวิทยานิพนธ์ หรือการทำโครงการงาน ขั้นการเรียนรู้ของผู้เรียน และแนวการสอนของวิทยากรตามความคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการประชุมปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้รับผิดชอบงานวิจัยระดับจังหวัดและวิทยากรกระบวนการโรงพยาบาลชุมชนและเครือข่ายให้บริการที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยนำแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกรอบแนวคิดเชิงเนื้อหาและใช้วงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคมมิสและแมกแทกการท์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนคิด (Reflecting) เป็นกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะร่วมมือกันทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา นำแผนสู่การปฏิบัติจริง มีการสังเกตและสะท้อนผลของการปฏิบัติ จากนั้นจะเข้าสู่ขั้นตอนของการวางแผนปรับปรุงและดำเนินการใหม่เป็นวงรอบ จนกว่าจะได้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานการณ์พัฒนารูปแบบและประเมินผลลัพธ์รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบลงมือปฏิบัติร่วมกัน (Mutual collaborative action research) ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - มีนาคม พ.ศ.2566

พื้นที่ศึกษา คือสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด โรงพยาบาลร้อยเอ็ด และโรงพยาบาลชุมชนเครือข่ายสุขภาพ จำนวน 20 แห่ง และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 20 แห่ง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย วิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพซึ่งได้มาจากการเลือกผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยหรืองานวิชาการของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอๆ ละ 2 คน จาก 20 เครือข่ายจำนวน 40 คน และจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน รวม 45 คน ในระยะศึกษาสถานการณ์ สันทนาการกลุ่มในบุคลากรผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยหรืองานวิชาการของเครือข่ายสุขภาพของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จำนวน 12 คน และระยะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองการสันทนาการกลุ่มผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยหรืองานวิชาการของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จำนวน 10 คน และผู้ประสานงานวิจัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 คน

ผู้ร่วมวิจัย ผู้ประสานงานวิจัยในโรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 40 คน ผู้ร่วมกิจกรรม ได้แก่ คณะกรรมการวิจัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดและบุคลากรในกลุ่ม/สำนัก/ศูนย์ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 26 คน ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบคุณภาพของร่างรูปแบบการเรียนรู้ฯ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนาทางสาธารณสุข ด้านเวชปฏิบัติชุมชน ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และด้านการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสร้างและพัฒนาขึ้นจากการระดมสมองและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สภာพปัจจุบันและความต้องการ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการวิจัย แบบประเมินโครงสร้างวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งการวิจัยเป็นระยะวิเคราะห์สถานการณ์ ระยะดำเนินการพัฒนาและระยะประเมินการพัฒนา ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดย 1) การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา (Study populations) เป็นวิทยากรกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพ 45 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยหรืองานวิชาการของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอๆ ละ 2 คน จาก 20 เครือข่าย จำนวน 40 คน และจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด 5 คน รวม 45 คน โดยใช้แบบสอบถาม 2) สัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานวิจัยระดับจังหวัด 3 คน ประกอบด้วยรองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด (ด้านเวชกรรม) นักวิชาการ และพยาบาลวิชาชีพ และ 3) สนทนากลุ่มในบุคลากรผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยหรืองานวิชาการของเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ จำนวน 12 คน

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการพัฒนา การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยนำประเด็นปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์มาสะท้อนในเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มวิทยากรกระบวนการและทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นจึงดำเนินการวางแผน โดยจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ลงมือปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนการปฏิบัติร่วมกับผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและผู้รวมกิจกรรมตามวงรอบวิจัยเชิงปฏิบัติการแต่ละวงรอบมีการสรุปผลการดำเนินการและข้อเสนอแนะเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาดำเนินไป

ระยะที่ 3 การประเมินผลลัพธ์ ดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประเมินจาก 1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย 2) แบบประเมินโครงสร้างวิจัย 3) แบบประเมินคุณภาพบทความงานวิจัย และ 4) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Paired t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 95%

Confidence Interval และการวิเคราะห์เนื้อหา (Contentanalysis)

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด เลขที่ COE1602564 และ COE0672565

ผลการวิจัย

แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์สถานการณ์ พบว่า 1) วิทยากรกระบวนการทั้งหมด 45 คนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (59.0%) อายุเฉลี่ย 37 ปี (Mean=3.45) จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (85.0%) ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 15 ปี (Mean=2.78, SD.=0.52) และปฏิบัติงานในตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขมากที่สุด (44.0%) 2) สภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=3.12, SD.=0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพปัญหาความรู้ความเข้าใจในด้านการกำหนดปัญหาการวิจัย มากที่สุด (Mean=3.23, SD.=0.75) และมีความต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=3.72, SD.=0.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความต้องการความรู้ความเข้าใจในการอ่านและวิเคราะห์รายงานการวิจัยมากที่สุด (Mean=3.46, SD.=0.38) ส่วนสภาพปัญหาทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=3.32, SD.=0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัญหาทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยในทักษะการกำหนดปัญหาการวิจัย (Mean=3.41, SD.=0.53) และมีความต้องการทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=3.16, SD.=0.34) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความต้องการทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยในทักษะการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ

ในการวิจัยมากที่สุด (Mean=3.39, SD.=0.77) ดังแสดงในตารางที่ 1

จากปัญหาดังกล่าวได้มีการวางแผนตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาโดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์ในระยะที่ 1 เข้าสู่ที่ประชุมและร่วมกันระดมสมองเพื่อวางแผนร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และผู้ร่วมกิจกรรม กำหนดเป้าหมายและกิจกรรมการพัฒนา แผนดำเนินการตัวชี้วัดและผลลัพธ์ร่วมกัน ในระยะนี้ได้ประเด็นการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยได้แก่ 1) การค้นหาและนิยามปัญหา

หน้างาน 2) วิธีเขียนคำถามวิจัย/วัตถุประสงค์การวิจัยให้อ่านง่ายและชัดเจน 3) เอกสารและงานวิจัยในอดีตจะใส่อะไรบ้างที่จำเป็นและค้นหาทฤษฎีการศึกษาอย่างไรให้คุ้มค่าเวลา 4) การออกแบบวิจัยให้เหมาะสม และ 5) เทคนิคการเขียนโครงร่างวิจัยทางการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย เกิดกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องภายใต้วงรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วงรอบ ดังนี้ (ดังภาพประกอบที่ 1)

ภาพประกอบที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย

วงรอบที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (30 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2565) กิจกรรมการพัฒนา ดังนี้ 1) ประชุมชี้แจงทีมผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้ประสานงานวิจัยในโรงพยาบาลชุมชน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลร้อยเอ็ด จำนวน 40 คน และผู้ร่วมกิจกรรม ได้แก่ คณะกรรมการวิจัยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด และบุคลากรในกลุ่ม/สำนักงาน/ศูนย์ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 26 คนเพื่อสร้างความตระหนักในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการภายในให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย แก่วิทยาการกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 45 คน 3) จากการดำเนินงานในระยะที่ 1 พบว่า วิทยาการกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด

มีความตื่นตัวและตระหนักในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานระยะที่ 1 พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ผลการวิจัยในวารสาร

วงรอบที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (25-27 กรกฎาคม 2565) กิจกรรมการพัฒนา ดังนี้ 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการภายในเพื่อพัฒนาทักษะเขียนบทความวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ผลการวิจัยในวารสารแก่วิทยาการกระบวนการในเครือข่ายสุขภาพจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 45 คนตามขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 4 ขั้น คือ ขั้นพึ่งพา (Dependent) ขั้นสนใจ (Interested) ขั้นเข้าเกี่ยวข้อง (Involved) และขั้นชี้นำตนเอง (Self-Direction) 2) สนับสนุนให้บุคลากรเขียนบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ 3) จัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาวิจัยในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จัดเวทีแลกเปลี่ยน

เรียนรู้การพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัยภายในจังหวัด เพื่อพัฒนาผลงานวิจัยและ 4) ประชาสัมพันธ์การส่งผลงานวิชาการหรืองานวิจัยทั่วประเทศทางไลน์กลุ่มและเป็นหนังสือราชการถึงหน่วยงานจากการดำเนินงานในระยะที่ 3 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัย รวมทั้งระบบให้คำปรึกษาการประสานงานเครือข่าย ทั้ง 20 แห่ง และโรงพยาบาลแม่ข่าย มีความชัดเจน สะดวก และรวดเร็วมากขึ้น

การประเมินผล (22-23 มีนาคม 2566) ผลการประเมินพบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย ชั้นพึ่งพา

(Dependent) ชั้นสนใจ (Interested) ชั้นเข้าเกี่ยวข้อง (Involved) และชั้นชี้นำตนเอง (Self-Direction) และ 2) ผลประเมินรูปแบบการเรียนรู้ มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (Mean=4.20, SD.=0.26) และหลังการพัฒนา วิทยากรกระบวนการ มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัยมากกว่าก่อนการพัฒนา ($p<.001$) โดยมีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าก่อนการพัฒนา 5.42 คะแนน (95%CI; 4.86, 5.91) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัย (n=45)

ข้อความ	สภาพปัญหา		ความต้องการ	
	Mean(SD.)	ระดับ	Mean(SD.)	ระดับ
ความรู้ความเข้าใจ				
1.ความรู้เบื้องต้นทางการวิจัยและมอนิเตอร์	3.10(0.88)	ปานกลาง	3.41(0.64)	ปานกลาง
2.การกำหนดปัญหาการวิจัย	3.23(0.75)	ปานกลาง	3.41(0.62)	ปานกลาง
3.การสืบค้นสารสนเทศและหาแหล่งความรู้	3.08(1.15)	ปานกลาง	3.40(0.72)	ปานกลาง
4.การดำเนินการวิจัย	3.15(0.97)	ปานกลาง	3.44(0.38)	ปานกลาง
5.การอ่านและวิเคราะห์รายงานการวิจัย	3.07(1.04)	ปานกลาง	3.46(0.38)	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	3.12(0.75)	ปานกลาง	3.72(0.35)	ปานกลาง
ทักษะการปฏิบัติ				
1.ทักษะการกำหนดปัญหาการวิจัย	3.41(0.53)	ปานกลาง	2.62(0.38)	ปานกลาง
2.ทักษะการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศในการวิจัย	3.40(0.83)	ปานกลาง	3.39(0.77)	ปานกลาง
3.ทักษะการดำเนินการวิจัย	3.07(0.49)	ปานกลาง	3.25(0.82)	ปานกลาง
4.ทักษะการวิเคราะห์และระบุแนวทาง				
การนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้	3.40(0.75)	ปานกลาง	3.38(0.61)	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	3.32(0.52)	ปานกลาง	3.16(0.34)	ปานกลาง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนางานประจำสำนักงานวิจัยก่อนและหลังการพัฒนา (n=45)

ตัวแปร	Mean(SD.)	Mean diff.(SE)	95%CI	p	
ความรู้	ก่อนการพัฒนา	5.03(1.80)	5.42(0.27)	4.86, 5.91	<.001
	หลังการพัฒนา	10.45(1.62)			

วิจารณ์

ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้พบผลเช่นเดียวกับการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของบุคลากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีปัญหาหน้างาน เช่น การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่ตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับบริการ ไม่ประหยัดต้นทุนและระยะเวลาสาเหตุของปัญหาเกิดจากการขาดความรู้และสมรรถนะของบุคลากรในการแก้ไขปัญหาการทำงานให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์⁶ การสร้างขวัญกำลังใจ การสร้างแรงจูงใจ การจัดเวลาที่เหมาะสมในการทำวิจัย อุปกรณ์โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ตเข้าไม่พร้อมในการค้นคว้าหาข้อมูลขาดความต่อเนื่องในการทำวิจัยบุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการทำน้อย⁷

จากสภาพปัญหาและความต้องการดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งประกอบด้วย การสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา/ความต้องการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การนิเทศติดตาม และประเมินผลและสรุป ถอดบทเรียน และประชาสัมพันธ์ ในทำนองเดียวกับการศึกษาในโรงพยาบาลวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งใช้กระบวนการการศึกษา 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาบริบทพื้นที่ วิเคราะห์ปัญหาและรวบรวมข้อมูล การแต่งตั้งคณะทำงาน การประชุมวางแผนจัดทำแผนปฏิบัติการ จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ตามแผนปฏิบัติการ การสังเกตกิจกรรมที่ดำเนินการ การประเมินผลและถอดบทเรียนกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้ กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้และแรงจูงใจ รวมถึงผลการประเมินสมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เปลี่ยนแปลงดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระบบงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมในโรงพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ⁸ ทั้งนี้ยังสามารถมองเห็นระดับความรุนแรงโดยการจัดลำดับความสำคัญและความเป็นไปได้ของแต่ละประเด็นทำให้สามารถบริหารจัดการแผนการทำงานในระยะสั้น ระยะกลางหรือระยะยาวได้อย่างครอบคลุม⁹ สอดคล้องกับการประยุกต์ R2R ในการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยของชาติที่เน้นการปลูกฝัง

การพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยให้กับบุคลากรทั้งภายในมหาวิทยาลัยและในเครือข่าย ในการพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยระดับประเทศ¹⁰ และเช่นเดียวกับรูปแบบการดำเนินงานพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬารัตน์ ประกอบด้วย หลักวิชาการด้านการบริหาร (Management Principles) หลักการด้านวิชาการเฉพาะ (Specific Principles) ของงาน R2R หลักวิชาการที่เกี่ยวข้อง (Relating Principles) กับงาน R2R หลักการด้านกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงาน R2R และหลักการด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน R2R ตามค่านิยมและวัฒนธรรม องค์กรของราชวิทยาลัยจุฬารัตน์¹¹

รูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของบุคลากรสาธารณสุขเครือข่ายสุขภาพครั้งนี้ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และทักษะการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้พัฒนาเครือข่ายทั้งความรู้และทักษะเริ่มตั้งแต่การสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหา/ความต้องการ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุขเครือข่ายสุขภาพ และคืนข้อมูลนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน/สิ่งที่ เป็นจริงเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์สิ่งที่เติมเต็มจากกระบวนการพัฒนาข้างต้นชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์จากการนำแนวคิดการพัฒนางานวิจัยจากงานประจำ เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความรู้เพื่อพัฒนางานประจำและนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนกระบวนการคิดใหม่กับการทำงานประจำ โดยเน้นคุณค่าของมนุษย์ที่มีศักยภาพ ดังนั้นบุคลากรที่ทำงานต้องได้รับการพัฒนาความคิด เชิงระบบ เชิงเหตุผล เปลี่ยนวิธีคิดโดยมีการใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing) การเห็นคุณค่าของการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การมีชีวิตที่คิดบวกกับการทำงานจะนำไปสู่การคาดการณ์ถึงผลลัพธ์และความสำเร็จในทุกสถานการณ์ ปัจจัยสำคัญคือการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารในหน่วยงาน มีนโยบายสนับสนุนให้เกิดการพัฒนางานจากการวิจัย มีการนำเสนอในเวทีวิชาการหรือตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร หากผลงานได้รับการยอมรับ จะช่วยสร้างความภาคภูมิใจและเกิดการคงอยู่ของบุคลากร นอกจากนี้การมองเห็นจาก

การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่ต้องนำไปใช้ในงาน ต้องมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม มีหลักฐานการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้หลายมิติ เช่น การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย การใช้ประโยชน์เชิงชุมชน/สังคม และการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์¹²

สอดคล้องกับงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬารัตน์¹¹ พบว่ามีผลงานด้าน R2R เพิ่มขึ้นจากช่วงที่ 2 รวม 15 เรื่องซึ่งผลงาน R2R ทั้ง 15 เรื่องนี้เป็นผลงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงานใน 10 หน่วยงาน ที่อยู่ใต้การบังคับบัญชาของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬารัตน์ ได้ทำมาแล้วในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา และ ยังคงทำอยู่อย่างแข็งขัน ในปัจจุบันผู้วิจัยและวิทยากรจากหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) (ภาคพิเศษ) สาขาวิชาการบริหารโรงพยาบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลได้ให้ความรู้ และช่วยเหลือ ในการจัดทำและดำเนินการตามโครงการ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยที่มีประสิทธิภาพสูงและยั่งยืนตามแนวทางที่ผู้วิจัย ได้มาขอคำปรึกษาเพื่อขอดำเนินการในฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬารัตน์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2561 และได้ดำเนินการตั้งแต่ 3 กรกฎาคม 2562 (เริ่มนำช่วงรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการ) ถึง 31 ตุลาคม 2562 รวม 4 เดือนด้วยกลยุทธ์การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ที่พิสูจน์ได้ชัดเจนว่าบุคลากรฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลจุฬารัตน์สามารถทำได้ โดยไม่ยุ่งยาก ใช้เวลา และทรัพยากรไม่มากจึงมีประสิทธิภาพสูงมากคุ้มค่าในการลงทุนพัฒนาสามารถบอกได้ว่า มีความคุ้มค่าในเวลาเพียง 1 ชั่วโมงของการลงทุนพัฒนาและสามารถคืนทุนได้ภายในเวลาเพียง 1 วัน ของการลงทุนพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

การสร้างงานวิจัยจากการปฏิบัติการและการนำผลงานวิจัยไปใช้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันและมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาความก้าวหน้าของวิชาชีพด้านสาธารณสุข รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองครั้งนี้ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ และทักษะเพิ่มขึ้นเนื่องจาก

กลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติจริงและนิเทศติดตาม และคืนข้อมูล และการสะท้อนผลให้เห็นว่ามีประเด็นใดควรแก้ไขปรับปรุง จึงควรรูปแบบนี้ไปขยายผลต่อไป อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดปัญหาการวิจัย และการดำเนินการวิจัย และต้องการพัฒนาทักษะและฝึกปฏิบัติในการกำหนดปัญหาการวิจัย ทักษะการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศในการวิจัย และทักษะการวิเคราะห์และระบุแนวทางการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ซึ่งประเด็นเหล่านี้ เป็นประเด็นปัญหาและต้องการมากกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะให้ความสำคัญและดำเนินการก่อนประเด็นอื่นๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีพื้นฐานก่อนที่จะดำเนินการขั้นอื่นๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. วิจารย์ พานิช. ตั้งหลักที่ความคิด 9 R2R อย่างสำคัญ (ผิด) ว่าเป็นเป้าหมาย. ใน: จรรยาพร ศรีศศลักษณ์, อภิญญา ตันทวีวงศ์, บรรณาธิการ. R2R : Routine to Research สยบงานจำเจด้วยการวิจัยสู่โลกใหม่ของงานประจำ. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.); 2551.
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. กลุ่มงานพัฒนาคุณภาพและรูปแบบบริการ. แบบสรุปสำหรับผู้บริหาร ปีงบประมาณ พ.ศ.2566 รอบ 1.ร้อยเอ็ด: สำนักงานสาธารณสุข; 2566.
3. ละเอียด แจ่มจันทร์, รวิภา บุญชูช่วย, สุนีย์ อินทรสิงห์. การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง:ถอดบทเรียนจากการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. 2558;24(3):1-14.
4. Grow G. Teaching learners to be self-directed. Adult Education Quarterly. 1991;41(3):125-49.
5. Kemmis S, McTaggart R. The action research planner. 3 rd ed. Victoria: Deakin University Press; 1988.

6. แรกขวัญ สระวาสี, สงกรานต์ กัญญาภาสา. ผลของการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้ปฏิบัติงานด้านภารกิจสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. วารสารวิชาการสาธารณสุข.2562;28(3):499-508.
7. รวิพร โรจนอาษา. การประเมินผลโครงการงานประจำสู่งานวิจัยของบุคลากรโรงพยาบาลสะเดา.วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 2559;3(2):133-48.
8. ฐิรินทร์พัทธ์ รวมธรรม, สงครามชัย ลีทองดี, เมธีรัตน์ มั่นวงศ์. รูปแบบการพัฒนาและส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมในงานประจำโรงพยาบาลวารินชำราบอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2562;8(2):186-95.
9. ศุภลักษณ์ วัฒนาเฉลิมยศ, สวัสดิ์รัชไชยงาม. การพัฒนาทิศทางงานวิจัยในองค์กรโดยใช้ เทคนิค ZOPP และ Force Field Analysis. วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย. 2557;1(1):12-22.
10. สมชาติ โตรักษา. การประยุกต์ R2R ในการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยของชาติ. วารสารสมาคมนักวิจัย. 2559;21(3):17-26.
11. ศศิธร ดีคล้าย, สมชาติ โตรักษา, วัลลวิรัตน์ พบศิริ. การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานพัฒนางานตามภารกิจหลักสู่งานวิจัยของฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลจุฬาภรณ์. วารสารสถาบันบาราศนราตุร. 2564;15(3):162-71.
12. ปาณิสรา ส่งวัฒนายุทธ. การพัฒนางานวิจัยจากงานประจำ: การปฏิบัติกรพยาบาล. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี. 2561; 1(3):1-9.